

Regīna Tamane

Šķiet, neviens nevar pateikt gluži precīzus datus, cik cilvēku patiesi ir pametuši Latviju labākas dzīves meklējumos (tiek minēts, ka ārpus valsts dzīvo 370 000 tautiešu). Vēl jo neiespējamāk laikam būtu uzzināt, cik ir atgriezušies. Bet tas nu gan ir skaidrs, ka saldo ir negatīvs. To apliecina Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) dati par migrāciju.

Bezdarbnieku skaits sarūk, vakanču – aug

Piemēram, no 2000. gada valsti pameta vidēji 15–20 tūkstoši cilvēku, bet ap ekonomiskās krīzes laiku aizbraucēju skaits strauji pieauga, 2009. un 2010. gadā sasniedzot rādītāju 38 208 un 39 651. Attiecīgi tajā laikā saruka reemigrantu skaits – mājās pārbrauca vien 10% no aizbraucējiem. Aptaujas rāda, ka no valsts izbraukušie visbiežāk par iemeslu min darba iespējas. Interesanti, ka tie, kuri atgriežas, pirmo min sirds aicinājumu. Jāsecina, ka tas joprojām ir vājāks nekā cerība uz darbu un labāku atalgojumu ārpus Latvijas. Pēc CSP informācijas, pērn no valsts izbraukuši 17 724 cilvēki, pārbraukuši – 9916.

Šķiet gan, ka cerība atrast darbu Latvijā ir augusi. Pēdējā piecgadē oficiāli reģistrēto bezdarbnieku skaits strauji samazinās, bet vakanču parādās arvien vairāk. Tāda pati situācija ir arī reģionos. Pirms pieciem gadiem 1. septembrī Limbažos uzskaitē bija 1510 bezdarbnieki un astoņos mēnešos reģistrētas 260 vakances, bet šogad šie skaitļi ir 795 un 700. NVA Limbažu filiāles vadītāja Baiba Boldāne-Platace gan teic, ka aptuveni 80% darba vietu vairāk piemērotas vīriešiem, bet uzskaitē pārsvarā ir sievietes. “Saprotams, būtisks ir arī jautājums par algu. No vienas puses, vai darba devējs ir spējīgs samaksāt tādu algu, kādu vēlētos darba ņēmējs, no otras puses, vai darbinieka izglītība, pieredze un arī atdeve ir tam atbilstoša,” spriež nodaļas vadītāja.

NVA nav nekādu īpašu piedāvājumu tiem, kuri atgriežas Latvijā. Viņi tiek reģistrēti tāpat kā jebkurš klients, viņiem ir tādas pašas iespējas piedalīties aģentūras pasākumos kā jebkurai reģistrētajam bezdarbniekam. Patiesību sakot, NVA nemaz nezina, ka cilvēks atgriezies no svešatnes, jo darbiniekam nav nekādu tiesību klientam līst dvēselē. Par bezdarbnieka dzīves līkločiem uzzina, ja viņš pats to grib pastāstīt. Tiesa, nekādi vajširdīgie šie klienti parasti nav. Piemēram, šogad Limbažu filiālē par to nav stāstījis neviens. Drīzāk aģentūras darbinieki bijuši liecinieki tekstiem, ka te jau nav ko darīt, jābrauc prom no Latvijas. Novērots gan, ka ne vienmēr tas piepildās.

Elīna un Juris Stulpāni ar savām meitiņām Alisi un Loretu ir laimīgi Latvijā. “Valstī dzīvi vajadzētu sakārtot tā, lai te gribētos dzīvot – lai būtu darba vietas, sociālās garantijas, sakārtota vide,” viņi min iemeslus, lai atgrieztos arī citi aizbraukušie.



UZZIŅAI

Pilotprojekta “Palīdzam atgriezties pašu sētā” rezultāti:

- sagatavotie piedāvājumi – 959;
- uzrunātās un pēc atbalsta vērsušās ģimenes – 898;
- Latvijā atgriezušās ģimenes – 88;
- plāno atgriezties – 71.

Valsts vilina mājās

Gluži svaiga un konkrēta informācija par tiem, kuri atgriežas Latvijā, un to, cik viņiem aktuāls darba jautājums, ir reemigrācijas koordinatori. No marta Latvijā notiek pilotprojekts “Palīdzam atgriezties pašu sētā”, kura mērķis ir veicināt aizbraukušo atgriešanos. Šim nolūkam iedalīts teju pusmiljons eiro un izveidots piecu reģionālo reemigrācijas koordinātu tīkls. Koordinatore Vīdzeses plānošanas reģionā Ija Groza stāsta, ka līdz septembra vidum notikusi saziņa ar 85 ģimenēm (tajās ir aptuveni 200 cilvēku). Pēc viņas rīcībā esošās informācijas, no uzrunātajām ģimenēm atgriezušās 18. Nākamgad (vai tuvākajos gados) plāno atgriezties vēl 20. “Sarunās ar viņiem topa piecniekā parādās darba iespējas Latvijā un algas jautājums,” teic koordinatore. Lai palīdzētu darba meklējumos, tiek izmantota NVA, pašvaldību datubāzes, tāpat darba piedāvājumu portāli. Kā labu datubāzi viņa novērtē yourmove.lv, tiesa, tajā darbs tiek piedāvāts cilvēkiem ar augstāku kvalifikāciju un svešvalodu zināšanām. Šogad sākusī darboties platforma “YourMove Liepāja”. Tāpat koordinatori sadarbojas ar iniciatīvu “Latvija strādā” (www.latvijastrada.lv).

Koordinatore atklāj, ka pie viņas lielākoties vērsas cilvēki, kuri meklē vienkāršus darbus. “Viņu vēlme ir saņemt minimālo algu vismaz tādā apmērā, kāda tā ir ES. Diemžēl mūsu 430 eiro nav konkurētspējīgi, un atrast Vīdzemē darbu ar valstī vidējo samaksu 1000 eiro mēnesī ir grūti. Reģions tomēr ir ar izteiktu lauku teritoriju,” secina I. Groza. Viņas klientu attieksme ir dažāda – no saprotas līdz neapmierinātai ar valsts

SKAITĻI

Bezdarbnieku skaits un piedāvātās vakances

Gads	Bezdarbnieki	Vakances
2008.	56 333	11 001
2013.	91 202	24 299
2018.	58 051	52 706

Avots: NVA

ekonomiku, valdību un ierēdņiem.

Ir cilvēki, kuri prasa viņiem nodrošināt visu gatavu – darbu, labu algu, mājokli. Citi interesējas par atbalstu uzņēmējdarbības uzsākšanai. Viņiem tiek piedāvāta iespēja pieteikties finansējuma konkursā “Atgriešanās grants”. Latvijas Universitātes profesora Mihaila Hazana pirms pāris gadiem veiktajā pētījumā par reemigrantu vajadzībām, lai atgrieztos dzimtenē, atklājies, ka atbalsts uzņēmējdarbības un personiskā biznesa uzsākšanai palīdzētu par to izšķirties trešdaļai respondentu. Konkursam valsts atvēlējusi 180 000 eiro, maksimālais līdzfinansējums vienai biznesa idejai – 9000 eiro. I. Groza atzīst, ka interese par šo konkursu ir pietiekama. Cilvēki raksta, zvana. Var saprast, ka viņi gribētu sākt biznesu mežizstrādē, lauku tūrismā, galdniecībā, dažādu pakalpojumu sniegšanā, arī lauku saimniecību attīstībā. “Ja visi interesenti iesniegtu projektus, būtu konkurence,” viņa secina. Mēneša vidū gan vēl nebija iesniegts neviens pieteikums, tomēr koordinatore cerīgi izteicās, ka vēl ir laiks. Vai viņas cerības būs piepildījušās?

Bērniem vajag Latviju

Limbažniekiem Elīnai un Jurim Stulpāniem nekāda īpaša vilināšana uz mājām nebija vajadzīga. To

izdarīja meitiņa Alise, kura viņiem pieteicās, kad abi vēl dzīvoja un strādāja Skotijā. “Mums bija svarīgi, ka bērns piedzimst Latvijā un viņam līdzās ir vecvecāki, tantes, onkuļi,” teic Elīna, atzīstot, ka prombūtnē viss bija labi, kamēr varēja skriet, ceļot. Ja ir ģimene un bērni, tēvzeme tomēr dod stabilitātes sajūtu. Viņa uzskata, ka nevajadzētu piedāvāt kādus īpašus labumus, lai atgrieztu tautiešus Latvijā. Mūsu valstī dzīvi vajadzētu sakārtot tā, lai te gribētos dzīvot – lai būtu darba vietas, sociālās garantijas utt. Šie fakti runā paši un būs iemesls, lai cilvēki atgrieztos.

Elīna pie radiem uz Īriju aizbrauca 2010. gadā, kad bija pabeigusi augstskolu un ieguvusi sociālā pedagoga diplomu, bet pazaudējusi darbu, kurā strādāja paralēli studijām. Citu atrast nav varējusi. Viņa strādāja par istabeni hotelī. Dzīve Īrijā šķita pārāk vienuļa, tāpēc riskējusi un devusies pie internetā iepazīt drauga Jura uz Skotiju, kurš turp bija emigrējis ekonomiskās krīzes priekšvakarā (vēl divus gadus agrāk) labākas dzīves meklējumos. Arī tur Elīna strādājusi hotelī, apkalpojusi viesus restorānā. “Saprotams, šis darbs nebija mans sapnis, bet saziņā restorānā varēju uzlabot savas angļu valodas zināšanas, paceļot, vārdu sakot, baudīt dzīvi. Skotijā ir skaista valsts – iemīlējos gan tajā, gan Īrijā,” atklāti stāsta sarunas biedre. Lai arī alga, ko viņa saņēma, bija lielāka nekā Latvijā, tomēr Elīna atzīst – arī dzīve tur ir dārgāka. Iekrāt varēja vien laikā, kad bija iespēja dzīvot hotelī, nevis īrēt dzīvokli. “Kad pieteicās bērniņš, sapratām, ka gribam stabili dzīvesvietu, ka ģimeni vēlamies veidot Latvijā,” atceras Elīna. Tas bija 2013. gada vasarā.

Braucot mājās, abi bažījušies – kur dzīvos un kur strādās. Viņa zina, ka tieši šie jautājumi ir tie, kuri attur Stulpānu ģimenes paziņas atgriezties Latvijā. “Pazīstu daudzus aizbraukušos. No pamatskolas klases aptuveni puse pametusi valsti. Diemžēl nevaru

nosaukt cilvēkus, kuri būtu atgriezušies,” atzīst Elīna un piebilst, ka grūti noskatīties uz paziņām, kuri pēc Latvijā pavadīta atvaļinājuma ar grūtu sirdi atkal šķiras no tuviniekiem un brauc prom.

Atbraukuši Stulpāni pāris nedēļu padzīvoja pie Elīnas māsas un tad par iekrāto naudiņu un piepalīdzot vecākiem iegādājās dzīvokli Limbažos. Darbu atrast gan nav bijis viegli. Nebija ne paziņu, ne draugu, kuri varētu kaut ko ieteikt. Juris strādājis gadījuma darbus, un visu laiku bijis satraukums par to, ka nav pastāvīga darba, bet ģimene jāuztur. Tad Skotijā gūtā pieredze noderējusi, lai iekārtotos darbā Dikļu pilī. Viņš izmantojis NVA doto iespēju saņemt mobilitātes pabalstu braukšanai uz darbu. Pēc pusotra gada dabūjis darbu uzņēmumā “LMT” un ir ļoti apmierināts ar algu, sociālajām garantijām, attieksmi utt. Savukārt Elīna, gadiņu paauglējusī Alisi, pieteicās darbā Limbažu sākumskolā savā profesijā. “Esmu ļoti pateicīga skolas direktorei, ka viņa mani ar diplomu, bet bez pieredzes pieņēma darbā,” teic limbažniece. Pa šo laiku pasaulē nākusi arī otra Stulpānu meitiņa Loreta, kurai decembrī būs jau divi gadiņi.

Paralēli darbam Elīna attīstīja savu vaļasprieku – apmeklēja skaistumkopšanas kursus. Viņa pieļauj, ka varbūt ar laiku varētu iet vēl soli tālāk un atvērt savu salonu. Protams, gribētos uzlabot dzīves kvalitāti, bet tikai peļņas nolūkā viņa prom braukt nav gatava. “Ir jānācās, jādara, jāmeklē varianti, jo patiesībā jau mēs te Latvijā dzīvojam labi – ir zaļa zāle, saule spīd, bet citur karo. Galvenais, lai ir veselība un mīlestība,” uzskata sarunbiedre.



Sabiedrības integrācijas
fonds

Materiāls sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansētu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.